

Weerribben, Kalenberg; 1 ex. Heerenveen; 1 ex. Winterswijk; 24/6 1 ex. Sittard; 1 ex. Albertlaan, Nunspeet; 1 ex. Nieuw Statenzijl; 1 ex. gem. Nieuw Beerta; 2 ex. Hoophuizen, gem. Ermelo; 1 ex. Winterswijk; 25/6 1 ex. Harlingen; 1 ex. Rhenen; 1 ex. Slavante,

Maastricht; 1 ex. Brinkheurne, Winterswijk; 27/6 1 ex. Bussum; 1/7 1 ex. Nijkerk kust; 2/7 1 ex. Harlingen; 4/7 1 ex. Harlingen; 11/7 1 ex. Kortenhoef.

De gele kwikstaart als broedvogel in 1967

Door Drs. J. J. Frieswijk

Toen de gele kwikstaart, een betrekkelijk moeilijk te inventariseren vogelsoort, aan de lijst van te onderzoeken broedvogels werd toegevoegd, stond wel vast dat het aantal medewerkers niet groot zou zijn. Het ideaal van het broedvogelonderzoek: het vaststellen van het aantal broedparen in ons land, moest voor de gele kwikstaart al bij voorbaat worden opgegeven.

Daarom leek het nuttig alle aandacht te richten op het vaststellen van bevolkingsdichtheden in verschillende terreintypen. De tot dusverre bereikte resultaten zijn zeer bescheiden te noemen; de in dit voorlopige verslag opgenomen gegevens zijn voornamelijk te danken aan de activiteit van die 26 van de in totaal 41 medewerkers, die materiaal inzonden dat bevolkingsdichtheden bevatte, of daaruit deze konden worden berekend. Losse waarnemingen hebben voor het onderzoek naar een vogelsoort, die wellicht in alle gemeenten als broedvogel voorkomt, uiteraard slechts een geringe waarde.

De ontvangen inventarisatie-gegevens laten nog geen conclusies toe omtrent de aantrekkelijkheid van verschillende terreintypen als broedbiotoop voor de gele kwikstaart. Het is daarom bijzonder verheugend dat Prof. Dr. D. M. de Vries enige resultaten van zijn 10 ha blokken-onderzoek ter beschikking wilde stellen. Het betreft hier dus geen inventarisatie-resultaten, maar de resultaten van éénmalige opnamen, alle verricht in Nederland in de jaren 1963 t/m 1967.

Heide, grasland en akkerland waren de biotopen waarin de gele kwikstaart in de broedtijd werd aangetroffen. Van de 56 heideblokken waren er 4, oftewel 7 %, waarin de gele kwikstaart werd waargenomen, met in totaal 9 individuen. Berekend over alle heideblokken is dit 0,2 individuen per 10 ha. In 32 van de 85 graslandblokken (38 %) werd de gele kwikstaart aangetroffen. Het totale aantal exemplaren bedroeg 96, hetgeen neerkomt op gemiddeld 1,1 individuen per 10 ha grasland. Akkerland, ook onderzocht in 85 blokken, leverde in 56 (66 %) daarvan gele kwikstaarten op. Berekend over alle akkerlandblokken gaven 211 exemplaren een gemiddelde van 2,5 individuen per 10 ha. Het akkerland leverde dus niet alleen het hoogste aanwezigheidspercentage, maar ook het grootste gemiddelde aantal individuen op. De gele kwikstaart is in akkerland dus beduidend talrijker dan in grasland, ondanks het intensievere gebruik van bestrijdingsmiddelen op het eerstgenoemd type cultuurgrond.

Gegevens, die aannemelijk maken dat bestrijdingsmiddelen verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor achteruitgang van de gele kwikstaart, werden niet verkregen. Dat deze soort in de laatste jaren op verschillende plaatsen in aantal is afgenomen, staat evenwel vast. In hoeverre hier slechts sprake is van een plaatselijk verschijnsel, kon niet voldoende worden nagegaan. Door verschillende medewerkers werd het verloren gaan van geschikte broedterreinen gemeld. Stadsuitbreiding, aanleg van wegen en dergelijke

activiteiten doen het beschikbare terrein gestadig in omvang afnemen. Hier staat tegenover dat ruige terreinen, die dankzij bepaalde werkzaamheden ontstaan, (tijdelijk) een behoorlijke bevolkingsdichtheid kunnen vertonen.

In totaal werden gegevens ontvangen die betrekking hadden op ca. 40.000 ha terrein (alle terreintypen tezamen). Het zal duidelijk zijn dat 26 medewerkers niet in staat zijn geweest een gebied van deze grootte nauwkeurig te inventariseren. Uitgaande van de resultaten van onderzoek in een beperkt gebied, konden enige medewerkers echter het aantal broedparen in een groter gebied van hetzelfde terreintype vrij nauwkeurig berekenen. Aangenomen mag worden dat genoemde terreinen bij benadering 1.000 broedparen herbergden.

Het is beslist niet zo dat uitsluitend gegevens van kwikstaartrijke terreinen werden verkregen en verwerkt; ook een opgave van geen enkel territorium op 400 ha ogenschijnlijk geschikt terrein is meegeteld. De bevolkingsdichtheden die werden gemeld varieerden van 0 territoria op 400 ha tot 3 territoria op 2 ha. Het is niet waarschijnlijk dat voor deze grote verschillen een afdoende verklaring zal kunnen worden gegeven.

Alhoewel het vaststellen van het aantal broedparen in ons land tot de onmogelijkheden behoort (men zie het aantal medewerkers), is het wel mogelijk iets op te merken over de schatting die in de Avifauna van Nederland (1962) wordt gegeven. De gele kwikstaart wordt daar aangeduid als een *vrij talrijke broedvogel* (2.500-10.000 paren). Het is niet gewaagd te veronderstellen dat een soort, die op 40.000 ha (een fractie van het beschikbare terrein) in ongeveer 1.000 broedparen vertegenwoordigd is, in ons land als geheel in *meer* dan 10.000 broedparen zal voorkomen, zodat van een *talrijke* broedvogel kan worden gesproken.

De geelgorsinventarisatie in 1967

Door J. Reijnders

Het onderzoek naar het voorkomen en de verspreiding van de geelgors als broedvogel in Nederland heeft ook in 1967 veel medewerking verkregen. Gedurende het eerste inventarisatiejaar (1966) werkten ongeveer 115 personen mee. In 1967 waren er ruim 130, waarvan 53 ook in 1966 reeds hun medewerking hadden verleend. Alle personen die mij gegevens zonden wil ik hiervoor nogmaals hartelijk danken.

Het verslag over 1966 is gepubliceerd in „Natura” van maart 1967. De vele nieuwe gegevens die binnenkwamen hebben het verspreidingsbeeld van de geelgors inmiddels veel verduidelijkt. Hierbij bleek o.a. dat in het verslag van 1966 de aantallen geelgors-territoria van de provincie Drente veel te laag geschat waren. Voor de gehele provincie werd een aantal vermoed van 500 à 600 paren. Doch nu is gebleken dat er in Drente ten minste 2.000 paren geelgorzen broeden.

Op de verspreidingskaart werden voor drie Drentse gemeenten (Zuidwolde, Ruinen en Emmen) resp. 15, 15 en 10 territoria vermeld. De nieuwe schattingen zijn echter resp.: 100, 200 en 500 territoria, voorwaar een aanzienlijk verschil. Ook de gemeente Huizen in het Gooi is rijker aan geelgorzen gebleken: de twee territoria die daar in 1966 werden